

відстежуванням кон'юнктурної інформації про зерновий ринок регіону і України в цілому; усунення почуття нерівноправності при укладанні угод на реалізацію зернових культур; підтримування вигідних взаємовідносин з місцевими районними державними адміністраціями та підвищення рівня поінформованості товаровиробників за рахунок утворення в районних управліннях сільського господарства інформаційно-консультаційних центрів.

УДК 336

АНАЛІЗ ЗБІЛЬШЕННЯ ДОХОДІВ ОБЛАСНИХ БЮДЖЕТІВ

Л.С.Кравчук, асистент

Миколаївський державний аграрний університет

Функціонування місцевого самоврядування бере свій початок із давніх давен, а сам термін “місцеві фінанси” вживається вже більше 200 років. Адже місцеві фінанси можуть бути сформовані не в усіх країнах. Вони є лише там, де держава визнає право на автономію місцевих органів влади, де вона розмежовує функції та завдання, що покладаються на центр і території. Там, де держава бере функції управління на місцях у свої руки, там немає місцевих фінансів. У таких країнах фінансова система деформується і домінують лише державні фінанси. Як показує історичний досвід, внаслідок цього знижується ефективність державного управління, наростають бюрократизм і відчуження людей від влади. До країн, де не визнається право існування місцевих фінансів, належать держави з тоталітарними режимами. Із тридцятих років ХХ століття не визнавалися місцеві фінанси і в колишніх радянських країнах. В наш час фінансові проблеми місцевої влади набули великої гостроти. Хронічна нестача грошей, фінансових ресурсів у органів місцевого самоврядування та нестабільність їхніх доходних джерел стали проблемою справді загальнодержавної ваги. Як наслідок, на місцях не можуть вирішуватися найболючіші життєві проблеми людей, занепадають міське господарство, соціально-культурна сфера, освіта, охорона здоров'я, погіршується стан доріг та інших засобів комунікації.

В наш час етапам формування, розподілу та виконання місцевих бюджетів приділяють увагу не лише зарубіжні фахівці, а й вітчизняні економісти-фінансисти. Спостерігається тенденція до змін і у законотворчості. Відповідно до статті 142 Конституції України і статті 16 Закону України “Про місцеве самоврядування в Україні” фінансовою основою місцевого самоврядування є доходи місцевих бюджетів, позабюджетні цільові (у тому числі валютні) та інші, одержані законним шляхом, кошти. Порядок формування і використання місцевих фінансових ресурсів визначається законами України “Про місцеве самоврядування в Україні”, про Державний бюджет України на відповідний рік, “Про систему оподаткування”, Бюджетним кодексом України, Декретом Кабінету Міністрів України “Про місцеві податки і збори” та іншими законодавчими актами. Звичайно ж, політика держави та основні економічні напрямки прямо впливають на розвиток та становлення місцевих фінансів.

Поряд зі складанням проекту бюджету на наступний рік відбувається відстеження процесу виконання бюджету в поточному році. Аналіз та оцінка виконання бюджету є ще одним важливим фактором для формування показників бюджету на наступний рік, оскільки, аналізуючи надходження до доходної частини бюджету, а також здійснення видатків на затверджені програми, можна відстежувати основні тенденції виконання запланованих показників щодо обсягу доходів та видатків у бюджеті поточного року.

Відповідно до Бюджетного кодексу України, місцевий бюджет містить надходження і видатки на виконання повноважень органів влади Автономної Республіки Крим, місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування. Надходження і видатки складають єдиний баланс відповідного бюджету. У таблиці наведено в динаміці загальний обсяг надходжень до місцевих бюджетів. Як бачимо, спостерігається чітка тенденція до підвищення доходів. Велику питому вагу серед усіх надходжень мають такі регіони : бюджети міста Києва та Автономної Республіки Крим, Донецької, Дніпропетровської та Харківської областей. За даними Державного казначейства України, за 2003 рік в цілому до доходної частини загального та спеціального фондів місцевих бюджетів (без урахування міжбюджетних трансфертів) надійшло 22,5 млн.грн., або 124%

розрахункового показника Міністерства фінансів України на рік з урахуванням внесених змін. У порівнянні з 2002 роком надходження доходів збільшилися на 4,3 млн.грн., або на 23,6 відсотка. В тому числі до доходної частини загального фонду місцевих бюджетів (без урахування міжбюджетних трансфертів) за 2003 рік надійшло 18,4 млн. грн., або 116,8 відсотка розрахункового показника.

Таблиця 1

Обсяги надходжень до бюджетів Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва та Севастополя (без офіційних трансфертів), млн. грн.

Регіони	2000 р.	2001 р.	2002 р.	2003 р.
АРК	895,3	1122,6	863,3	1076
області:				
Вінницька	263,5	320,5	387,1	471,1
Волинська	162,4	195,8	255,5	276,8
Дніпропетровська	1 115,90	1400,1	1644,1	1995,8
Донецька	1556,2	1783,4	2035,2	2452,2
Житомирська	188,5	244,3	299	361,4
Закарпатська	204,4	234,6	257,6	339,3
Запорізька	641,2	732,5	876,9	1039,7
Івано-Франківська	210,9	250,9	306,1	385,5
Київська	461,9	596,3	559,9	707,6
Кіровоградська	183,8	231	278,4	355,2
Луганська	504,2	632	778,2	883,9
Львівська	493,9	621	749,3	911,2
Миколаївська	282	369	459,6	529,9
Одеська	742,4	862,9	988,3	1188,9
Полтавська	412,9	483,9	588,6	704,9
Рівненська	155,6	210,4	309,4	334,4
Сумська	290,9	349,6	381,2	434,2
Тернопільська	133,3	161,4	211	253,9
Харківська	766,20	928,5	1137,8	1361,6
Херсонська	199,1	246	296,5	336,5
Хмельницька	205,2	253,6	323,4	385,3
Черкаська	260,8	312,4	380,3	447,7
Чернівецька	131,5	163,4	198,4	252,9
Чернігівська	212,3	261,9	320,6	375,8
м.Київ	3 521,40	4625,2	3161,6	4187,1
м.Севастополь	115,9	142	193,2	236,9
Разом	14311,8	17735,6	18241,8	22255,9

У порівнянні з надходженням доходів за 2001 та 2002 рік доходи загального фонду місцевих бюджетів (без урахування трансфертів) за 2003 рік у співставних умовах (для співставності даних, у 2001 та 2002 роках не враховувалися надходження податку на прибуток з підприємств по місту Києву та АР Крим та надходження акцизного збору до бюджету Автономної Республіки Крим) збільшилися відповідно на 5,5 млн.грн. та 3,3 млн.грн., або на 43,1 та 21,7 відсотка. З них надходження доходів до загального фонду місцевих бюджетів, що враховуються при визначенні міжбюджетних трансфертів, станом на 1 січня склали 15,8 млн.грн., або 117 відсотків розрахункового показника Міністерства фінансів України на рік (при плані на рік з урахуванням змін 13,5 млн.грн.). По видах місцевих бюджетів розрахунковий показник Міністерства фінансів України на рік виконано:

- бюджетами міст обласного значення — 116 відсотків;
- бюджетами районів — 120 відсотків;
- обласними бюджетами — 115 відсотків.

Виконання та перевиконання річного розрахункового показника Міністерства фінансів України досягнуто в цілому по всіх зведених місцевих бюджетах.

Розглянувши відповідні показники по Миколаївській області (рис.1.), також можна зробити висновок про ріст надходжень майже в два рази. Основним бюджетоутворюючим джерелом місцевих бюджетів різних регіонів у 2003 році залишається прибутковий податок з громадян. За 2003 рік місцевими бюджетами отримано 13,5 млн.грн. цього податку, що складає 73,4 відсотки від загальної суми доходів їх загального фонду. У порівнянні з 2001 та 2002 роками надходження цього податку збільшилися відповідно на 4,7 млн.грн. та 2,7 млн.грн., або на 54,1 та 24,9 відсотки. Найбільше зростання надходжень податку в порівнянні з 2001 та 2002 роками відмічається по бюджету Київської області (64,5 та 31,1 відсотки), Чернівецька область (65,3 та 28,4 відсотки), Тернопільської області (72,2 та 34,0 відсотки), Рівненська область (75,6 та 21,9 відсотки). Наступним за обсягом є надходження до місцевих бюджетів плати за землю.

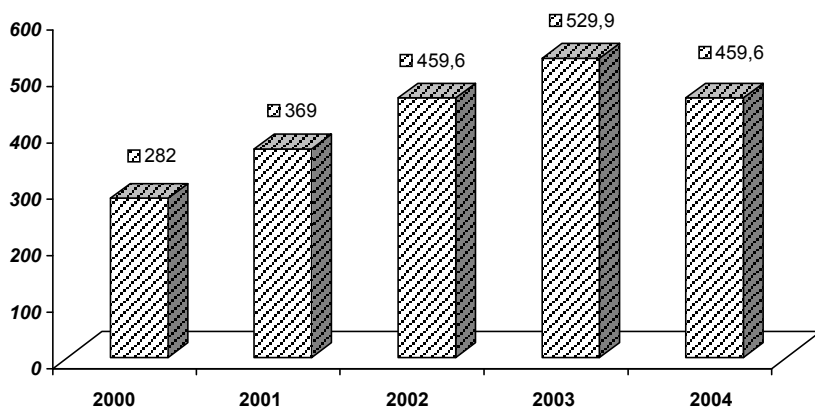
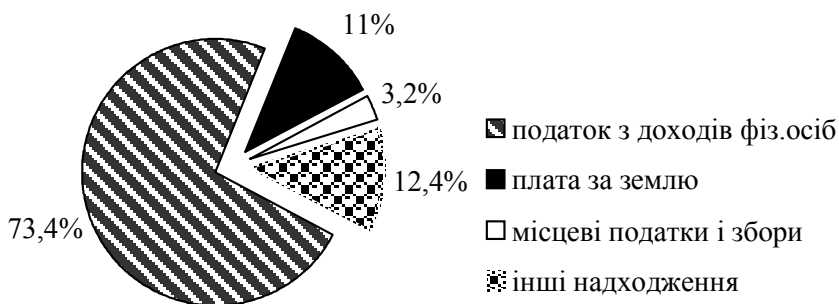

Рис.1. Динаміка надходжень до бюджету Миколаївської області, млн. грн.

В цілому по місцевих бюджетах надходження цього податку за 2003 рік складає 2,0 млн.грн., що на 25,6 відсотка, або на 0,4 млн.грн. більше, ніж за рік та на 12,5 відсотка, або на 0,2 млн.грн більше надходжень за 2002 рік. Найбільше зростання надходжень плати за землю спостерігається в Миколаївській (відповідно 54 та 29,8%, структуру податкових надходжень представлено на рисунку 2), Закарпатській області (36,2 та 24,4 відсотки) та Волинській областях (41,1 та 23,1 відсотки). Найнижчі показники зростання по місцевих бюджетах Луганської області – 11,6 та 2,9%, Одеської області – 13,5 та 4,3% та у Сумській області де надходження за 2003 рік менше за 2001 рік на 0,2% та збільшено проти року на 2,7%).

Основними джерелами доходів є закріплені за місцевими бюджетами податки і збори. Загальноприйнятим джерелом місцевих надходжень є місцеві податки та збори, які запроваджуються органами місцевого самоврядування. Встановлення розміру ставок на них також належить до власних повноважень органів місцевого самоврядування. Місцевих податків і зборів до місцевих бюджетів за минулий рік надійшло у обсязі 0,6 млн.грн., або на 15,3% більше, ніж у 2001 році та на 9,2% більше за 2002 рік.

Рис.2. Структура податкових надходжень обласного бюджету м.Миколаєва, 2003р.

Однак, по окремих зведених бюджетах спостерігається зменшення обсягу цих надходжень у порівнянні з 2002 роком, зокрема по бюджету Харківської області цей показник складає 99 відсотків (до 2001 року надходження збільшені на 7,7%), Кіровоградської – 99,1% (до 2001 року – збільшення на 10,3%), Чернігівської – 98,9% (до 2001 року – збільшення на 2,1%). Крім того, до складу надходжень до місцевих бюджетів належать міжбюджетні трансферти з інших бюджетів (дотації та субвенції) та запозичення (для тих бюджетів, які мають право приймати бюджет з дефіцитом згідно з положеннями Бюджетного кодексу). За даними Державного казначейства України, у 2003 році до доходної частини загального фонду місцевих бюджетів з урахуванням міжбюджетних трансфертів надійшло 29,9 млн.грн., або 122,2% розрахункового показника Міністерства фінансів України на рік. Питома вага міжбюджетних трансфертів у доходній частині загального фонду місцевих бюджетів в середньому становить 38,4%, проте їх частка в розрізі бюджетів адміністративно-територіальних одиниць суттєво відрізняється.

Отже, детально проаналізувавши стан надходжень до обласних бюджетів України, ми спостерігаємо збільшення та перевиконання обсягів доходних джерел. Проте, можливо це й парадокс, місцеві бюджети ще й досі “бідні”, тому що причину треба шукати у методології формування та наповнення саме районних бюджетів.